

РОЛЬ І МІСЦЕ МЕДИЧНОЇ СЛУЖБИ СБ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЄДИНОГО МЕДИЧНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Військово-медичне Управління СБ України
(нач. – д.мед.н., проф. І.А. Лурін)

Ключові слова: медична служба
СБ України
Key words: Medical care department
of Security service of Ukraine

Резюме. *Результаты проведенного исследования позволяют констатировать, что во время реформирования системы здравоохранения Украины необходимое внимание должно уделяться качественному и эффективному функционированию медицинских учреждений здравоохранения разного ведомственного подчинения как подсистем единой системы здравоохранения Украины с учетом единого медицинского пространства. В работе доказывается, что концепция единого медицинского пространства должна рассматриваться исключительно как единство подходов к медицинскому образованию, лечебно-диагностическим, санаторно-курортным реабилитационным мероприятиям независимо от ведомственного подчинения медицинских учреждений с организацией системного объективного внешнего контроля качества их функционирования (лицензирование, аттестация медицинского персонала и тд.)*

Summary. *The results of the carried out research enable us to state, that during Ukrainian health care system reformation, all the required consideration must be given to the proficient and effective functioning of health care facilities of different jurisdiction as subsystems of integrated Ukrainian health care system, taking into account unified medical space. In the work it is indicated, that concept of unified medical space must be considered as unity of approaches to medical education, diagnostic, sanatorium and rehabilitation measures, without reference to jurisdictional subordination of health care facilities, including objective outer quality control of their functioning (licensing, medical personnel certification etc.).*

Відповідно до Конституції України військово-службовці (ВС) всіх військових формувань, як і інші громадяни України, мають право на охорону здоров'я, медичну допомогу, що реалізується шляхом проведення соціально спрямованої політики держави [2].

Створення медицини військових формувань походить з античних часів і знаходило свій подальший розвиток в умовах військових конфліктів та війн протягом століть. Вона розвивалась у всіх державах як окрема гілка військово-польової медицини. Цивільні заклади охорони здоров'я адміністративних територій України не в змозі виконувати специфічні медичні функції та забезпечувати, з позиції медицини, спеціальні санітарно-епідеміологічні заходи по захисту особового складу військових формувань в умовах застосування сильнодіючих отруйних бойових речовин та інших засобів ураження, забезпечувати повсякденну бойову діяльність льотного складу, військово-морських сил, органів Служби безпеки України (СБ України), прикордонних та інших військових формувань [3].

У системі СБ України медичне забезпечення особового складу здійснюється Військово-медичним управлінням (ВМУ) та його відокремленими підрозділами – військово-медичними службами (ВМС) ВМУ СБ України як закладами охорони здоров'я [6, 11].

У науковій літературі не знайдено інформаційних джерел щодо організації функціонування системи медико-санітарного забезпечення СБ України в умовах створення єдиного медичного простору України та реформування системи охорони здоров'я, тому особливої актуальності набуває визначення ролі й місця медичної служби СБ України в системі єдиного медичного простору України.

Мета роботи – визначити роль і місце медичної служби СБ України в системі єдиного медичного простору України.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідження проводили із використанням соціально-гігієнічних методів: бібліосемантичного, логічного, системного аналізу, безпосереднього спостереження [7].

Матеріалами дослідження були визначені нормативно-правові документи [1,4,5,8,9,10], на основі яких був проведений аналіз результатів функціонування системи медичного забезпечення СБ України.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Виконання державної програми України „Здоров’я нації” покладе на систему охорони здоров’я держави низку актуальних завдань, спрямованих на профілактику, ефективне лікування і проведення вичерпних реабілітаційних заходів, найбільш доцільна реалізація яких можлива лише за умов ефективного функціонування єдиного медичного простору – це, в свою чергу, покладе на медичні служби силових міністерств та відомств потребу в налагодженні взаємодії між собою і загальнодержавною системою охорони здоров’я, яка б забезпечувала послідовність

і наступність надання медичної допомоги військовослужбовцям (ВС), як і іншим громадянам України, відповідно до затверджених стандартів.

Результатами проведеного дослідження встановлено, що під час реформування системи цивільної охорони здоров’я в Україні особлива увага повинна приділятися якісному й ефективному функціонуванню закладів охорони здоров’я різного відомчого підпорядкування виключно як підсистем єдиної системи охорони здоров’я України, з урахуванням концепції єдиного медичного простору та відповідно до наказів МОЗ України № 49 від 02.02.2011 р. «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики» та № 142 від 14.03.2011 р. «Про вдосконалення державної акредитації закладів охорони здоров’я» (інтегральна структурно-організаційна модель якого відображена на рис. 1).

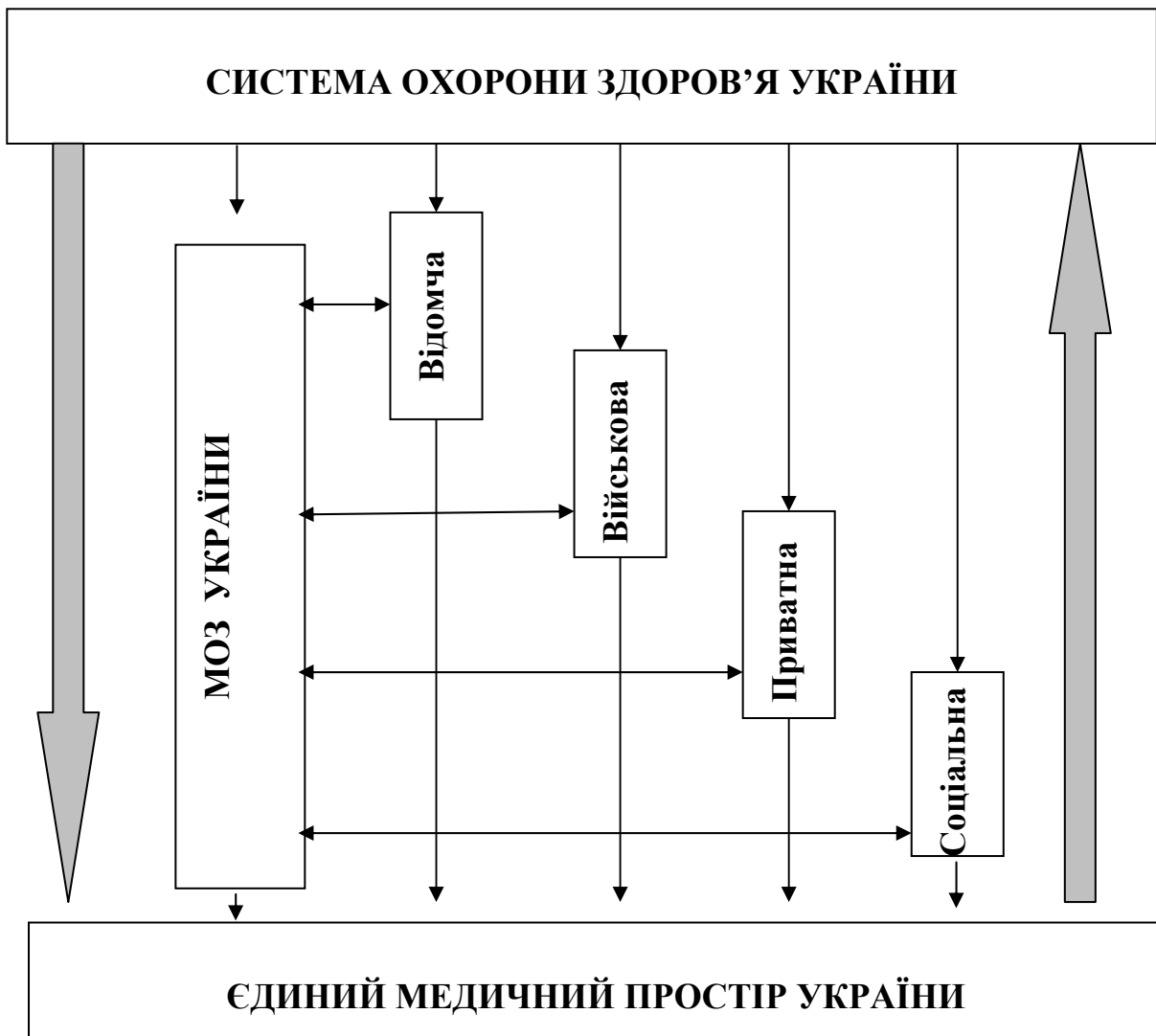

Рис. 1. Інтегральна структурно-організаційна модель єдиного медичного простору України

Система охорони здоров'я України складається із таких підсистем: Міністерства охорони здоров'я України (МОЗ України), відомчої, військової, приватної та соціальної. Доцільно відокремлювати відомчу та військові підсистеми системи охорони здоров'я.

Так, до військових закладів охорони здоров'я в Україні належать медичні формування Міністерства оборони України (МО України), СБ України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України (Держкомкордон України), Служби зовнішньої розвідки України (СЗР України) та Управління державної охорони України (УДО України), до відомчих: медичні заклади НАМН України, медичні формування Міністерства Внутрішніх справ України (МВС України), Міністерства надзвичайних ситуацій України, Міністерства транспорту та зв'язку України тощо.

Системне медичне забезпечення особового складу СБ України здійснюється закладами охорони здоров'я Служби безпеки за комбінованим принципом: закритої системи її надання на рівні амбулаторно-поліклінічної допомоги з використанням цехово-дільничного принципу роботи та впровадженням стаціонар замісних технологій (85,0% звернень) і відкритої, на рівні спеціалізованої, висококваліфікованої допомоги (у т.ч. стаціонарного етапу її надання) в закладах охорони здоров'я МОЗ України та інших (15,0% звернень) [9].

На сьогодні військово-медична служба СБ України представлена Центральною консультативною поліклінікою, клінічним госпіталем з філіями, центральною військово-лікарською комісією, санітарно-епідеміологічною службою, військово-медичними підрозділами органів СБ України, санаторно-оздоровчими та іншими функціональними підрозділами (рис. 2).

Протягом останніх років на порядок денний періодично виносилося питання про вилучення зі складу окремих міністерств і відомств закладів охорони здоров'я та передачі їх до складу МОЗ України з метою створення єдиної багатовекторної вертикалі медичних закладів. Проекти щодо перепідпорядкування відомчих та військових закладів охорони здоров'я детально розглядалися на рівні міністерств, відомств та комітетів Верховної Ради України, але підтримки не знайшли. Передача військово-медичних закладів, що входять до системи Служби безпеки, до інших центральних органів виконавчої влади України абсолютно неприйнятна, оскільки вона:

- Об'єктивно призведе до руйнації цілісної системи медичного забезпечення СБ України, що

склалась історично і успішно функціонує протягом десятироків років, а також до суттєвого зниження боєздатності її підрозділів, регіональних органів та закладів, оскільки заклади охорони здоров'я СБ України виконують не тільки загальні функції лікувального закладу, а й ряд специфічних завдань, покладених на спеціальні служби.

Так, вони ведуть спеціальний облік і здійснюють медичне забезпечення оперативних співробітників структурних підрозділів відомства, у тому числі спецпідрозділу "Альфа", контррозвідки, окремих учасників судочинства, а також співробітників СЗР, УДО України та інших категорій осіб, інформація про яких є закритою. Необхідно також зазначити, що в структурі СБ України функціонує єдиний в Україні Анти-терористичний центр. До складу його оперативних груп входять фахівці – медичні працівники, робота яких вимагає постійної готовності до виконання службових завдань, пов'язаних з доступом до державних секретів і необхідністю дотримання вимог конспірації. Аналіз систем медичного забезпечення спецслужб розвинутих країн світу, зокрема США, Великобританії, Франції, Ізраїлю, країн колишнього СРСР свідчить про те, що всі вони мають відомчий характер.

- Є економічно не обґрунтованим і не гарантує забезпечення рівня соціального захисту ВС, пенсіонерів СБ України та членів їхніх сімей, встановленого законодавством України.

- Суперечитиме нормам законодавства України. Так, на підставі ст. 9 Закону України "Про Службу безпеки України" організаційна структура Служби визначена Президентом України в Указі від 27.12.2005 № 1860 "Питання Служби безпеки України", ним передбачено, що відповідно до організаційної структури СБ України ВМУ є складовою частиною Центрального управління СБ України. Відповідно до ст. 18 Закону України "Про Службу безпеки України" та п. 15 Положення про порядок комплектування, матеріально-технічного, військового та фінансового забезпечення СБ України, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 25.03.92 № 2231-ХІІ, СБ України надані в користування лікувально-оздоровчі заклади та об'єкти, які використовуються для лікування, оздоровлення і відпочинку ВС, пенсіонерів, членів їхніх сімей та працівників відомства.

На цей час СБ України отримує кошти на охорону здоров'я з урахуванням нормативів медичного забезпечення, але у надто обмежених обсягах. У СБ України створено систему охо-

рони здоров'я, здатну здійснювати медичне забезпечення співробітників спецслужб у повному обсязі та на належному рівні.

Беручи до уваги, що правовий та соціальний захист ВС і членів їхніх сімей гарантовано Конституцією та законами України, передача

закладів охорони здоров'я СБ України призведе, всупереч вимогам ст. 22 Конституції України, до різкого зниження рівня їх соціальної захищеності, загострення у зв'язку з цим соціальної напруги у військових колективах і, як наслідок, до подальшого відтоку кваліфікованих кадрів.

Рис. 2. Організаційно-функціональна структура медичної служби СБ України

Важливо також зазначити, що ВС, пенсіонери з числа ВС та члени їхніх сімей, які обслуговуються у військово-медичних закладах відомств, мають таке право відповідно до законів України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їхніх сімей”, “Про Збройні Сили України”, “Про статус ветеранів військової служби і ветеранів внутрішніх справ та їх соціальний захист”, “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” та інших.

Кількість прикріпленого контингенту, який обслуговується в закладах охорони здоров'я СБ України, не перевищує 0,2% від загальної кількості населення України, а бюджетне фінансування (зведений бюджет), яке витрачається на

охорону здоров'я міністерств і відомств, які мають військово-медичні заклади (МО України, МВС України, Держкомкордон України, СБ України та інші військові формування), не перевищує 3% від бюджету МОЗ України. Враховуючи наведені дані, суттєвого позитивного впливу від передачі закладів охорони здоров'я до МОЗ України, пов'язаного з поліпшенням медико-статистичних показників, фінансування та ін. не відбудеться.

З огляду на викладене, вважаємо за необхідне збереження існуючої системи охорони здоров'я СБ України і недопущення її підпорядкування іншим центральним органам виконавчої влади, оскільки це суперечитиме нормам законодавства

України і не сприятиме ефективному виконанню СБ України покладених на неї завдань.

Сьогодні організація взаємодії військово-медичних підрозділів СБ України з іншими закладами охорони здоров'я в Україні в умовах повсякденної готовності розглядається системно з трьох позицій, а саме:

1. Організація взаємодії військово-медичної служби СБ України із закладами охорони здоров'я МОЗ України.

2. Організація взаємодії військово-медичної служби СБ України із закладами охорони здоров'я інших військових формувань.

3. Організація взаємодії військово-медичної служби СБ України із закладами охорони здоров'я інших міністерств та відомств України.

Так, у сучасних умовах направлення ВС військово-медичними підрозділами до інших закладів охорони здоров'я України здійснюється у випадках:

- відсутності в штатному розкладі закладів охорони здоров'я СБ України відповідних фахівців (при необхідності проведення спеціалізованої і висококваліфікованої допомоги) та необхідної матеріально-технічної бази для проведення обстеження і лікування ВС відповідно до затверджених стандартів;

- необхідності у стаціонарному лікуванні ВС СБ України;

- необхідності вирішення відповідних питань медичної евакуації на етапах її проведення при проведенні спеціальних заходів під час антитерористичних операцій і заходів (у т.ч. навчальних);

- надзвичайних ситуацій мирного часу.

Необхідно зазначити, що відповідно до Конституції України, ВС, як й інші громадяни України, мають право на отримання безоплатної медичної допомоги в закладах охорони здоров'я МОЗ України. З урахуванням зазначеного, відповідно до вказівки МОЗ України від 20.03.2002 р. № 03.03.-58/283, надання медичних послуг ВС

СБ України закладами охорони здоров'я МОЗ України здійснюється на безоплатній основі.

Враховуючи, що майже 15% звернень за медичною допомогою ВС СБ України реалізуються у закладах охорони здоров'я МОЗ і АМН України, організація ефективної взаємодії між ВМС СБ України та закладами охорони здоров'я МОЗ і НАМН України є одним із питань організаційної роботи керівного складу ВМС СБ України. Питанням організації цієї взаємодії приділяється певна увага, оскільки це є одним із важливих напрямків реалізації концепції єдиного медичного простору України.

Доведення змісту організації цієї взаємодії до кожного лікаря-фахівця ВМС-ВМУ СБ України дозволяє не тільки підвищувати якість надання спеціалізованої медичної допомоги (у т.ч. стаціонарного етапу), але і в разі виникнення необхідності організувати надання висококваліфікованої та високотехнологічної медичної допомоги відповідно до сучасних стандартів.

ВИСНОВКИ

1. Дослідженням доведено, що під час реформування системи охорони здоров'я України особлива увага повинна приділятися якісному та ефективному функціонуванню закладів охорони здоров'я різного відомчого підпорядкування як підсистем єдиної системи охорони здоров'я України з урахуванням концепції єдиного медичного простору.

2. Встановлено, що концепція єдиного медичного простору України повинна розглядатися виключно як єдині підходи до стандартів медичного освіти, лікувально-діагностичних та санаторно-курортних і реабілітаційних заходів в Україні незалежно від відомчого підпорядкування закладів охорони здоров'я з організацією об'єктивного системного зовнішнього контролю якості їх функціонування (ліцензування, атестація медичних працівників тощо).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вороненко В.В. Методичні основи здійснення стратегічного планування діяльності та розвитку медичної служби Збройних Сил України: Навчальний посібник / В.В. Вороненко, М.І. Бадюк, А.С. Котуза; за ред. Паська В.В. – К.: УМВА, 2005. – 92 с.

2. Конституція України [Електронний ресурс]: 254к/96-ВР – Електрон. дан. (1 файл). – 2008. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.– назва з екрана.

3. Організація і розвиток системи медичного забезпечення органів державної безпеки України /

І.А.Лурін, В.О. Волошин, Г.І. Тітов [та ін.]. – Дніпропетровськ: Пороги, 2011. – 254 с.

4. Організація функціонування військово-медичної служби регіонального органу Служби безпеки України в режимі повсякденної готовності: навч. посібник / В.О. Волошин, Г.І. Тітов, О.Г. Родинський, Г.Г. Четверик. – Дніпропетровськ: Пороги, 2010. – 122 с.

5. Про затвердження Інструкції про порядок медичного забезпечення в Службі безпеки України [Еле-

ктронний ресурс]: наказ СБ України від 8 жовтня 2007 р. № 718. – Електрон. дан. (1 файл). – 2008. – Режим доступу: www.sbu.gov.ua. – назва з екрана.

6. Про Службу безпеки України [Електронний ресурс]: Закон України 1992 р. – Електрон. дан. (1 файл). – 2009. – Режим доступу: www.sbu.gov.ua. – назва з екрана.

7. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я / під. заг. ред. Ю.В. Вороненка, В.Ф. Москаленка. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. – 680 с.

8. Стратегічні напрямки розвитку охорони здоров'я в Україні / В.М. Лехан, Н.М. Лакіза-Сачук, В.М. Войцеховський [та ін.]; під. заг. ред. Лехан В.М. -К.: Сфера, 2001. – 176 с.

9. Тітов Г.І. Наукове обґрунтування оптимізації системи профілактики інвалідизуючих захворювань у військовослужбовців Служби безпеки України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мед. наук : спец. 14.02.03 „Соціальна медицина” / Г.І. Тітов. – К., 2008. – 20 с.

10. Тітов Г.І. Організаційні аспекти функціонування системи медико-санітарного забезпечення особового складу органів СБ України в режимі повсякденної готовності / Г.І. Тітов // Медичні перспективи. – 2010. – Т. XV, № 2. – С. 118-122.

11. Тітов Г.І. Шляхи оптимізації надання медичної допомоги співробітникам СБ України на регіональному рівні / Г.І. Тітов / Укр. мед. вісті. – 2007. – Т. 7, № 1-2 (66-67). – С. 61-62.

